

POSTANOWIENIE

Dnia 16 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Grela

w sprawie z powództwa L. K.
przeciwko P. S.A. w L. i P. S.A. w R.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 16 stycznia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 25 lutego 2019 r., sygn. akt V ACa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W pozwie z 4 kwietnia 2013 r. L. K. wniosła o zasądzenie od spółek P. S.A. i P. S.A. solidarnie kwoty 65 744,45 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości powódki - działki nr [...] /3 za okres od 1 kwietnia 2003 r. do 30 czerwca 2007 r. oraz od spółki P. S.A. kwoty 88 948,36 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z działki nr [...] /3 za okres od 1 lipca 2007 r. do 30 kwietnia 2013 r.

Wyrokiem z 23 lipca 2014 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo.

Wyrokiem z 23 października 2015 r. Sąd drugiej instancji uchylił powyższy wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z 27 października 2017 r. Sąd Okręgowy w W. w punkcie pierwszym zasądził solidarnie od pozwanych spółek na rzecz powódki kwotę 23.395,32 złotych; w punkcie drugim zasądził od spółki P. S.A. w L. na rzecz powódki kwotę 88.948,36 złotych; w punkcie trzecim oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Wyrokiem z 25 lutego 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że powództwo oddalił.

W skardze kasacyjnej powódka jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazała na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Zdaniem skarżącej, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do odpowiedzi na pytania: 1. Czy przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (tj. przed dniem wprowadzenia do kodeksu cywilnego, na podstawie ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2008 r., Nr 116, poz. 731, w księdze drugiej w tytule III w dziale III rozdziału III instytucji „służebności przesyłu”), możliwe było zasiedzenie służebności gruntowej, która nie jest związana z żadną nieruchomością władnącą, a która mogła zostać ustanowiona (czy też mogła powstać i zostać nabyta w drodze zasiedzenia) na rzecz każdorazowego właściciela urządzeń przesyłowych niebędącego właścicielem (ani użytkownikiem wieczystym) nieruchomości władnącej? 2. Czy służebność gruntowa o treści odpowiadającej służebności przesyłu, jako prawo, mogła zostać przeniesiona na rzecz osoby trzeciej przez przeniesienie własności urządzeń przesyłowych (jako prawo związane z własnością nieruchomości w postaci urządzeń przesyłowych), a nie przez przeniesienie własności (względnie użytkowania wieczystego) nieruchomości władnącej w stosunku do tej służebności (jako prawo związane z własnością takiej nieruchomości władnącej)? 3. czy art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 1991 r., Nr. 2, poz. 6 – dalej: „u.z.u.p.p.”) stanowił podstawę przeniesienia,

per se i z mocy prawa, ze Skarbu Państwa na rzecz przedsiębiorstwa państwowego, służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu nawet wtedy, gdy nie doszło do przeniesienia własności (ani użytkowania wieczystego) nieruchomości władnącej dla tejże służebności gruntowej ze Skarbu Państwa na rzecz tego przedsiębiorstwa państwowego oraz iż w związku z nabyciem urządzeń przesyłowych przedsiębiorstwo państwowe (z samego faktu nabycia takich urządzeń) nabyło także służebność gruntową, odpowiadającą swoją treścią służebności przesyłu obejmującą pas niezbędny do prawidłowego korzystania z takich urządzeń przesyłowych? 4. czy na podstawie artykułu 386 § 6 k.p.c. ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji, iż w postępowaniu procesowym nie jest dopuszczalne podnoszenie przez pozwanego zarzutu zasiedzenia służebności gruntowej na rzecz osoby trzeciej niebędącej stroną ani uczestnikiem procesu i takie zasiedzenie powinno być wykazane w drodze odrębnego postępowania prowadzonego w oparciu o art. 609 i 610 k.p.c., wiążą sąd drugiej instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy, czy też sąd drugiej instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy może dokonać odmiennej oceny prawnej, tj. przyjąć, iż jest możliwe podnoszenie takiego zarzutu, gdyż ocena prawna i wskazania, o których mowa w art. 386 § 6 k.p.c. nie obejmują zapatrywań sądu drugiej instancji, co do trybu stwierdzenia zasiedzenia? 5. czy możliwe jest podnoszenie przez pozwanego, w postępowaniu procesowym, w celu odparcia powództwa, jako prejudykat, zarzutu zasiedzenia służebności gruntowej przez osobę trzecią (niebędącą stroną postępowania) i czy sąd powinien taki zarzut rozstrzygnąć (tj. stwierdzić czy doszło do zasiedzenia przez taką osobę trzecią niebędącą stroną procesu), czy też taka kwestia nie może być przedmiotem kognicji sądu w takim postępowaniu procesowym i powinna zostać rozstrzygnięta w odrębnym postępowaniu zainicjowanym (z wniosku pozwanego lub innej osoby posiadającej interes prawny) w drodze postępowania na podstawie artykułu 609 i 610 k.p.c.? 6. czy koncepcja „służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu” może być stosowana do oceny stanów faktycznych, w których do zasiedzenia tejże służebności dochodziłoby po dniu 23 kwietnia 1964 r. (tj. data uchylenia art. 167-175 Dekretu z 11 października 1946 r. - prawo rzeczowe, na mocy

przepisów wprowadzających kodeks cywilny - Dz. U. z 1964 r., Nr 16, poz. 94), a przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (tj. przed dniem wprowadzenia do kodeksu cywilnego, na podstawie ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2008 r., Nr 116, poz. 731, w księdze drugiej w tytule 111 w dziale III rozdziału III wprowadzającego instytucję „służebności przesyłu”), w sytuacji, w której Skarb Państwa w tym okresie mógł uzyskać tytuł prawny do korzystania z nieruchomości, uprawiający go do korzystania z posadowionych na tej nieruchomości urządzeń przesyłowych na podstawie decyzji administracyjnej wydanej w oparciu o art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości, art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości lub art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, a zatem w sytuacji, w której nie występuje luka prawna uzasadniająca stosowanie analogii?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakterystyki skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18, niepubl.). Wskazano tam m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś merytorycznej

oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, doniosłe z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Powołanie się przez skarżącego na takie zagadnienie wymaga jego sformułowania oraz uzasadnienia występowania w sprawie (por. niepublikowane postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 listopada 2003 r., II CK 324/03, z 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, z 26 września 2005 r., II PK 98/05, z 10 maja 2019 r., I CSK 627/18).

Analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania prowadzi do oceny, że skarżąca nie wykazała powyższych okoliczności.

Pogląd prawny o możliwości nabycia - przed wprowadzeniem do polskiego systemu prawnego służebności przesyłu, tj. przed 3 sierpnia 2008 r. - przez zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu jest ugruntowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i funkcjonuje już od ponad 10 lat (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 lipca 2008 r., III CSK 73/08, MoP 2014, nr 18, s. 980, III CSK 89/08, niepubl., wyrok Sądu Najwyższego z 3 lutego 2010 r., II CSK 303/10, niepubl., uchwałę Sądu Najwyższego z 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013, nr 12, poz. 139). Należy nadmienić, że postanowieniem z 17 października 2018 r., P 7/17 (OTK 2018/59), Trybunał Konstytucyjny umorzył postępowanie o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją RP art. 292 k.c. w zw. z art. 285 § 1 i 2 k.c. jako podstawy nabycia przed 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej, odpowiadającej treścią służebności przesyłu przez przedsiębiorcę przesyłowego lub Skarb Państwa, w sytuacji, w której nie wydano decyzji o charakterze wywłaszczeniowym, na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Dz. U. z 1974 r., Nr 10, poz. 64 z późn. zm.). Natomiast postanowieniem z tej samej daty (sygn. sprawy S 5/18) zasygnalizował Sejmowi i Senatowi istnienie uchybień w prawie, których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności

systemu prawnego RP, polegających na nieunormowaniu w ustawie stanów faktycznych korzystania z urządzeń przesyłowych usytuowanych na cudzym gruncie przed wprowadzeniem do polskiego systemu prawa służebności przesyłu.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z 20 marca 2019 r., IV CSK 390/18 podsumował w tym zakresie dorobek orzecznictwa, podzielenie argumentacji zaprezentowanej w uzasadnieniu tego postanowienia czyni zbędnym jej przytaczanie. W uzasadnieniu wniosku brak argumentacji przemawiającej za potrzebą ponownej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie.

Biorąc to pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej, nie znajdując też okoliczności, które obowiązany jest brać pod uwagę z urzędu w ramach przedsądu.